Kurdistan Net
Signature Not Verified
Digitally signed by Kurdistan Net
DN: cn=Kurdistan Net, o=www.kurdistannet.org, c=NL
Date: 2002.07.13 01:43:27 +01'00'

شیعری کوردی بە زمانی سوێدی

حەمە سەعید حەسەن
(سوێد)

(بەشی دووەم)

(کە شیعرێک وەردەگێڕین، نەشتەرگەری لەدڵدا دەکەین، دوای وەرگێڕانەکە، یان ڕاستتر، دوای نەشتەرگەرییەکە لە دڵیدا، دەشێ شیعرەکە بژی، دەشێ بمرێ.)

لە ساڵی (١٩٨٦)دا بەختیار ئەمین و فەرهاد شاکەلی بە یاریدەی شاعیرو ڕەخنەگرو وەرگێڕی سوێدی لاش بێکستروێم، کۆمەڵێ هۆنراوەی شاعیری هەرەناسراوی کورد (گۆران)یان کردە سوێدی و بەناونیشانی TARAR & KONST (فرمێسک و هونەر)ەوە بڵاویان کردەوە.

ئەو نامیلکەیە (٨٥) لاپەڕەیە بریتییە لە پێشەکییەک، (٢٠) شیعری گۆران بە کوردیی حەرفی لاتینی و سوێدی، ژیاننامەیەکی کورتی گۆران و هەندێ کورتە سەرنج لەسەر شیعرەکان.

(گۆران شاعیری نەتەوەی کورد)، بەو ناونیشانە لاش بێکستروێم لەبری پێشەکی، لێکۆڵینەوەیەکی لەسەر شیعری گۆران نووسیوە، ئەمجەد شاکەلی کردوویە بە کوردی و لە گۆڤاری (مامۆستای کورد)ی ژمارە: ٦دا بڵاوی کردۆتەوە.

ئەو پێشەکییە هەندێ بۆچوونی وای تێدایە کە مشتومڕ هەڵدەگرن، لەوانە: (گۆران... تێکۆشەرێکی نەتەوەیی کورد... بوو) یان: (گۆران وەکو ناسیۆنالیستێکی کورد بەرەو زیندان دەبەن) یان: (مرۆڤ ئەوە لە شیعرەکانیدا دەبینێ کە ئەو ناسیۆنالیست بوو لەگەڵ گەلدا زێتر لەوەی کۆمۆنیست بێت و شاعیر بوو زیاتر لەوەی سیاسی بێت)(١)

گۆران شاعیر بوو، زێتر لەوەی سیاسەتمەدار بێ، ئەمە بۆچوونێکە مشتومڕ هەڵناگرێ، دەنا نەدەبووە لوتکە بڵندەکەی شیعری کوردی. ئەگەر گۆران تەنیا سیاسەتمەدار بوایە، ئەوا ئێستا ئێمە نە دەمانناسی و نە ناویشمان دەبرد. لەو سەردەمەدا کە گۆران-ی تێدا ژیاوەو خەباتی سیاسیی تێدا کردووە، سەدان و هەزاران کەسی دیکە سەرقاڵی خەباتی سیاسی بوون و پلەو پایەی حیزبایەتیشیان لەو باڵاتر بووە، بەڵام لای ئێمە شیاوی باس نین و مەگەر کەسوکاری خۆیان جارجار یادیان بکەنەوە.

گۆران کورد بوو، شاعیرێکی مەزنی گەلی کوردیش بوو، هەر بە مەزنیش دەمێنێتەوە. نەکەس گەلی کوردی لە گۆران زیاتر خۆشویستووە، نە هیچ شاعیرێکی ئەوساو ئێستاش هێندەی ئەو ڕاژەی زمان و شیعرو ئەدەبی کوردی کردووە.

ئەگەرچی گۆران وەک بە ژیانی و بەرهەمەکانییەوە دیارە، خاوەنی هەستێکی ناسک و خاوێنی نەتەوایەتی بووە، بەڵام وەک بیروباوەڕ نەتەوەیی واتا ناسیۆنالیست نەبووە.

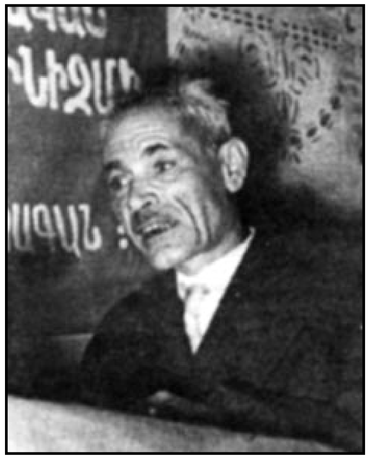

گۆران

لاش کە گۆران-ی بە ناسیۆنالیست ناوبردووە، مەبەستی شێواندنی ڕاستی و چەواشەکردنی خەڵکی نەبووە، ئەگەر بڕێک زێتر خۆی ماندوو بکردایە، ئەگەر خۆشباوەڕ نەبووایە، کە ئەمە ڕەنگدانەوەی ڕاستگۆیی خۆیەتی، ئەو بۆچوونەی دەرنەدەبڕی.

کامەران موکری ناسیۆنالیست بووە، تا ئێستا کەس نەیگوتووە: کۆمۆنیست بووە، (گۆران)یش وەک فیکرو ئیلتیزام کۆمۆنیست بووەو ئەمە جێگەی مشتومڕ نییە. مەزنیی گۆران بۆ ئەوە ناگەڕێتەوە کە کۆمۆنیست یا ناسیۆنالیست بووە، گەورەیی گۆران پێوەندیی بە بەرهەمە هونەرییەکانییەوە هەیە، نەک بە ئایدیۆلۆژیاو خەباتی سیاسییەوە.

سەدان کەس وەک کادر لە گۆران خەباتگێڕتر و لێزانترو بە دەموپلتر بوون، بەڵام کەس لەو شاعیرتر نەبووە، لە حیزبی کۆمۆنیستی عێراقدا کاکەی فەلاح و دڵزار هەریەکەو سەردەمێ بەرپرسی گۆران بوون، بەڵام هەردووکیان هەمیشە لە بواری شیعردا خۆیان بە قوتابیی ئەو زانیوە.

گۆران شاعیرێکی گەورەی کوردە، کە تێکەڵی سیاسەت بووە، ئەوە بە زیان بۆ خۆی و ئەدەبی کوردی و گەلی کورد گەڕاوەتەوە. گۆران گەلێ (شیعر)ی لاوازی هەیە، ئەگەر حیزبایەتیی نەکردایە، ئەو شیعرە لاوازانەی نەدەنووسی. ئەو شیعرانە لەبەر ئەوە لاوازنین کە پروپاگەندە بۆ کۆمۆنیزم دەکەن، ئەگەر ئاویان بە ئاشی ناسیۆنالیزمیشدا کردبا، هەر لاواز دەبوون. شاعیر کە ڕۆڵی کادری وازی کرد، ناتوانێ شیعری چاک و نەمر بنووسێ.

سالح خۆشناوی ئەفسەری پۆلیس دەڵێ: «گۆران تا نەبوو بە شیووعی، گەورەترین شاعیری کورد بوو، ئەمە نەک هەر بە قسەی من ئەدمۆنزیش وادەڵێ.» (٢).

ئەو پۆلیسە شیعر دۆستە ڕاستی گوتووە، بەڵام ئایا ئەگەر ببوایە بە پارتی (ناسیۆنالیست) هەر بەو گەورەییەی جارانی دەمایەوە؟

لاش نووسیویێتی: «دەگوترێ کەوا گۆران لەدوا کاتەکانی تەمەنیدا کەلە مۆسکۆ دەژیا، وەکو نەخۆشێک کە شێرپەنجەی هەبوو، لە بیروباوەڕە کۆمۆنیستییەکانی خۆی نائومێدو دڵساردو هیوابڕاو دەبێت» (٣).

ئەمە تەنیا قسەی ڕووتەو پشتی بەهیچ سەرچاوەیەکی بڕواپێکراو نەبەستووە، ئەوانەی گۆرانیان لە نزیکەوە ناسیوەو لەکاتی نەخۆشییەکەیدا لە مۆسکۆ یان لە سلێمانی سەردانیان کردووە وەک: (پرۆفیسۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ، محەمەدی مەلا کەریم، کاکەی فەللاح) وایان نەگوتووەو واناڵێن.

ئەوی سەرنجی بەرهەمی گۆران بدات، هەست دەکات کە ئەو شاعیرە بیری لەوە فراوانتر بووە کە وەک ناسیۆنالیست ناوببرێ. گۆران وەک بیروباوەڕ نێونەتەوەیی بووە نەک نەتەوەیی، وەک شیعریش لە قاوغی تەسکی کەلەپووری نەتەوەییدا گیری نەخواردووەو ئەو سنوورەی شکاندووەو پەلی بۆ ئەدەب و کولتووری جیهان هاوێشتووەو دەرگاو پەنجەرەی ماڵی شیعری بۆ ئەزموونی گەلانی دیکە خستۆتە سەر گازەرای پشت.

هیچ شاعیرێکی ئەوسای کورد هێندەی گۆران شارەزای ئەدەبی بێگانە نەبووە، هێندەی ئەو ئەزموونی گەلانی دی لە بەرهەمیدا ڕەنگی نەداوەتەوە. ئەو کەرەسەیەی گۆران تەلاری شیعری پێ ڕۆناوە، تەنیا کەرەسەیەکی نەتەوەیی نەبووە، بەڵکو کەرەسەیەکی نێونەتەوەیی بووە، هەر بۆیەش توانیوێتی ببێ بەو شاعیرە گەورەیەی نەتەوەی کورد، نەک شاعیری نەتەوەیی کورد.

ئەو شیعرانەی کە (گۆران)یان بە لاش بێکستروێم ناساندووە، بریتین لە: (ژن، بەستەی دلدار، ئافرەت و جوانی، نیاز، جوانی بێ ناو، شیوەنی گوڵاڵە، بۆ بولبول، بۆ گەورەیەکی شیعر دۆست، دەروێش عەبدوڵڵا، هەڵبەستی دەروون، زەنگی پەستی، پایز، شەوێکی بەهار، ئەی گەلاوێژ، بەسەرهاتی ئەستێرەیەک، ئاخ هەزار ئاخ، دوا سەرنج، لە بەندیخانەدا، زیندانی ئەژدهاک و بێشکەی مناڵ.) لەو بیست شیعرەیش تەنیا لە هۆنراوەی (ئاخ هەزار ئاخ)دا بە زەقی هەست بە هەستی نەتەوەیی دەکرێ، ئیدی زۆربەی هەرەزۆری شیعرەکان لەگەڵ جوانی، ئافرەت، دڵداری، سروشت و ئازاری ناخی دەروونی مرۆڤێکی هونەرمەندی دەستکورت خەریکن.

گۆران گەلێ شیعری وای هەیە کە ئەوینی بێ سنووری خۆی

بۆ گەل و نیشتمانەکەی (کوردو کوردستان) بەرجەستە دەکەن، بەڵام ئەمەیش ناکاتە ئەوەی بە ناڕەوا خەسڵەتی ناسیۆنالیست بدرێتە پاڵ ئەو شاعیرە مەزنە کە مەودای فڕینی مەلی شیعری ئاسمانی هەموو جیهانە.

(بەهەشت و یادگار... کۆمەڵە شیعرێکە لە دیوانەکەم سەرانسەر لەگەڵ بابەتەکانی جوانی و دڵداری خەریکە. گۆران) (٤).

(شیعرو ئەدەبی گۆران هەرچەندە لە کوورەی دەروونی ڕۆژهەڵاتییەکەوە سەری هەڵداوە، بەڵام لە بۆتەی زێڕینی ڕۆژئاواییەکدا قاڵ کراوەتەوە. عەلائەدین سەجادی)(٥).

ئەو دوو بۆچوونەی گۆران خۆی و عەلائەدین سەجادی کە یەکەمیان لە پێشەکیی بەهەشت و یادگارداو ئەوی دیکەیان لە پێشەکیی فرمێسک و هونەردا هاتووە، باس لەو شیعرانە دەکەن کە لاش توێژینەوەی لەسەر کردوون.

گۆران ئەگەر لەدوا ساڵی تەمەنیشیدا لە بیروباوەڕە کۆمۆنیستییەکانی پاشگەز بووبێتەوە، ئەمە هیچ ناخاتە سەر خەرمانی شیعرەکانی، هەر وەک چۆن ئەگەر تا دواهەناسە لەسەر ئەو بیروباوەڕە سووریش بووبێ، هیچ ڕۆڵێکی نابێ لە بڵندکردنەوەی باڵەخانەی شیعریدا.

پرۆفیسۆر عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ کە زەحمەتە کەس هێندەی ئەو لە نزیکەوە (گۆران)ی ناسی بێ، دەڵێ: «گۆران پێشڕەوی ڕێبازی ڕیالیزمی سۆشیالیستە لە ئەدەبی کوردیداو... تێکۆشەرێکی ناسراوی ڕیزەکانی بزووتنەوەی ئاشتییە لە عێراقداو ئەندامی ئەنجومەنی ئاشتیی جیهانییە.»(٦)

گومان لەوەدانییە ئەنجومەنی ئاشتیی جیهانی و بزووتنەوەی ئاشتی لە عێراقدا دوو ڕێکخراوی سەر بە (بزووتنەوەی کۆمۆنیستی) بوون. ئەو ئەدیبەش بەرهەمی بکەوێتە خانەی ڕیالیزمی سۆسیالیستەوە، واتا خۆی وەک فیکر کۆمۆنیستە.

ڕیالیزمی سۆسیالیستیش هیچ نییە بێجگە لە ناوە هونەرییەکەی مارکسیزم، لینینیزم، ئیدی کەی دەکرێ نووسەرێکی لەم چەشنە بە ناسیۆنالیست لە قەڵەم بدرێ؟

گۆران سەربە حیزبی شیوعیی عیراق بووە. ئەمەش لایەنێکی بەهێزی و گەشیی شیعرەکانی نییە، گۆران گەر سەر بە پارتی دیموکراتی کوردستانیش بووایە، حیزبایەتیی هەر بە زیان دەگەڕایەوە بۆی. شاعیر سەر بە هەر حیزبێک بێ زیان بە شیعری دەگات، گەورەیی گۆران بە شاکارەکانییەوە بەندە.

گۆران کە مایەی شانازیی گەلی کوردە، لەبەر بەرهەمەکانێتی، نەک لەبەر تێکۆشانی، لەبەر شیعرێتی نەک لەبەر فیکری، لەبەر ئەوەیە کەس لەو شاعیرتر نەبووە، نەک لەبەر ئەوەی کەس لەو خەباتگێڕتر یان بیرکەرەوەتر نەبووە.

لە ساڵی (١٩٣٤) (حشع) سەری هەڵداوە، لە (١٩٤٦)یشدا پارتی، کە ئەویان خاوەنی (بەرنامەیەکی کۆمۆنیستی) و ئەمیان بەرنامەکەی ناسیۆنالیستی بووە.

لە ساڵی (١٩٥٠)یشدا دوو کۆمەڵە شیعری گۆران چاوی کوردیان ڕۆشن کردۆتەوە. بەلای منەوە بەهەشت و یادگار لە بەرنامەی (حشع) و فرمێسک و هونەر لەوی پارتی گرنگترە.

جێگەی سەرنجە بەلای نەتەوەییە توندڕەوەکانەوە، یەکێک لە خەوشەکانی گۆران نانەتەوەیی بوونێتی، بۆ نموونە د. کامل بەسیر لە گۆڤاری (ڕۆژی نوێ)دا نووسینێکی درێژی بڵاوکردۆتەوە، بەو مەبەستەی بیسەلمێنێ کە (کامەران)ی نەتەوەیی لە (گۆران)ی نانەتەوەیی شاعیرترە، کەچی تازەکی لەم دوورەوە گۆران وەک شاعیرێکی نەتەوەیی ناودەبرێ!

لاش گەرچی (گۆران)ی بە شاعیرێکی ناسیۆنالیست لە قەڵەم داوە، کەچی لە کۆتایی باسەکەیدا وەک هاوتای (دان ئەندەشۆن) ناوی بردووە، ئەو شاعیرە سویدییەش وەک شاعیری پرۆلیتاریا ناسراوەو (٧) لە مێژووی ئەدەبدا ناوی لەگەڵ جاک لەندەن و مەکسیم گۆرگی-دا دێت. (٨)

گۆران لە شیعری (نیاز)دا دەڵێ:

بەڵام ئەی یار، یاری نازدار، شۆڕەژنی شۆخ
بە لێوی ئاڵ، بە چاوی ڕەش، چاوی ڕەشی تۆخ

لە شیعری (دوا سەرنج)یشدا دەڵێ:

ئەو چاوە کاڵانەت کە نیگای دەربەست بوون...

بەپێی لێکدانەوەی لاش ئەو ئافرەتە چاوڕەشەی (نیاز)و ئەو چاوکاڵەی (دواسەرنج) هەردووکیان هەر یەکێکن و سیمبوڵن بۆ گەلی کورد. ئەمەش بارکردنی ئەرکێکی گرانە لەسەر کۆڵی ئەو دوو هۆنراوەیەو ئەوی شارەزای شیعری گۆران بێ، لەوە دڵنیایە کە ئەو دوو ئافرەتە، ئافرەتی ئاسایین و سیمبوڵ نین بۆ هیچ مەسەلەیەک. ئەگەر دوو ئافرەتی ڕاستەقینەش نەبن و دەستکردی خەیاڵی بەپێزی شاعیرانەی گۆران بن و دوو چیرۆکە شیعری دیکە بن لە بابەتی (بەردەنووسێک) و (بووکێکی ناکام)ەکەی ئەوا هەر ئافرەتن و هیچی دیکە و سیمبوڵ نین بۆ کورد.

لاش لەبەرئەوەی (گۆران)ی بە ناسیۆنالیست لە قەڵەم داوە، بۆیە ناچار بووە، بەهەر شێوەیەک بێ ناسیۆنالیست بوونی گۆران بسەلمێنێ، بەڵام وەک چۆن مەحاڵە کەسێ بیسەلمێنێ کە مریشک بەچکەی دەبێ، هەرواش مەحاڵە کەسێ بتوانێ بیسەلمێنێ گۆران ناسیۆنالیست بووە.

لاش نووسیوێتی: «کاتێک گۆران وەک ناسیۆنالیستێکی کورد بەرەو زیندان دەبەن...» یان دەڵێ: «گۆران وەک ناسیۆنالیستێک و کۆمۆنیستێک سێ جاران بۆ ماوەی

دیلان

دوورودرێژ خراوەتە زیندانەوە.» (٩)

ڕاستە گۆران سێ جاران گیراوە، بەڵام هیچ کام لەو جارانە وەک ناسیۆنالیستێکی کورد نەگیراوە. یەکەمجار لە ساڵی (١٩٥١)دا فەرمانبەرێکی گچکە بووە لە ئەشغالی سلێمانی لەبەر بزربوونی پارە بەندکراوە. ئەوی سەرنجی شیعری (لە بەندیخانەدا) بدات کە بەرهەمی سەردەمی یەکەمین زیندانیکردنێتی، هەست دەکا گۆران بە دزێتی تاوانبار کراوە، بۆیە بۆتە میوانی زیندان. پاڵەوانی ئەو شیعرە کە بە تاوانی دزێتی دووچاری بەندیخانە بووە، گۆران خۆیەتی:

ئەی تیشکی ڕۆژ ئەو وڵاتەی کۆمەڵی پاکە
ئەندامێکی وەک منی تیا ئازاد و چاکە
ئەندامێکی وەک منی بۆ شیعرو ئەدەب زاو
تیا نابێتە پارە دزی برسی و ناتەواو

گەر گۆران پارەی میریی بۆخۆی لادابێ یان ئەو تاوانەی بۆ هەڵبەسترابێ، لە هەردوو حاڵەتەکەدا ئەوە مایەی شەرمەزارییە بۆ ئەو کۆمەڵگایەی (گۆران)ی تێدا ژیاوە نەک بۆ گۆران خۆی. لە کۆمەڵگایەکی مرۆڤانەدا داهێنەرێکی وەک گۆران ژیانی بۆ دابین دەکرێ و لێی دەگەڕێن تەنیا خەریکی داهێنانی هونەریی خۆی بێ.

گۆران بۆ یەکەم جار ئەو کاتانەی لە ئێسگەی کوردییەکەی یافا کاری کردووە، سەردەمی جەنگی دووەمی جیهانی، لەرێی چیرۆکنووسی فەلەستینی ئەحمەد دەباغەوە ئاشنایەتیی لەگەڵ بیروباوەڕی کۆمۆنیستیدا پەیدا کردووە، لە بەندیخانەیشدا ساڵی (١٩٥١)، کە بۆجاری یەکەم دووچاری زیندان بووە، ئاشنایەتیی لەگەڵ حیزبی شیوعیی عیراقدا پەیدا کردووە.(١٠)

وەک دڵزار بە تەلەفۆن پێی گوتم: «نەژادی ئەحمەدی عەزیز ئاغا، (گۆران)ی هێناوەتە ڕیزی حیزبی شیوعیی عیراقەوە.»

ساڵی (١٩٧٤) کاکەی فەللاح لە یەکێ لە ژمارەکانی گۆڤاری بەیان-دا بە ناونیشانی (گۆران-م چۆن ناسی) باس لەوە دەکا کە لەگەڵ گۆراندا پێکەوە لە حیزبی شیوعیی عیراقدا کاریان کردووە.

دڵزار دەڵێ: «گۆران کە ناوی نهێنیی (هوشیار) بوو زۆر دڵسۆزی حیزب و- حشع- گوێ ڕایەڵی بوو» (١١) هەروەها دەڵێ: «پارچە شیعرێکی بە بۆنەی بیستەمین ساڵڕۆژی دامەزراندنی حیزبمانەوە نووسی کە سەرەتایەکی ئەم شیعرە بوو»:

ساڵ یەکە هەزارو نۆسەدو چوارو سی
پزیسکێک لەبیری تیژی مارکسی (١٢)

هەروەک دڵزاریش دەڵێ: ساڵی (١٩٥٣) گۆران و دیلان هەردووکیان پاڵێوراو بوون بۆ ئەندامێتی لە حیزبی شیوعیی عیراقدا. (١٣)

گۆران وەک محەمەدی مەلا کەریم نووسیوێتی: «لە ١٧ی ئۆکتۆبەری (١٩٥٤)دا بۆ جاری دووەم لەگەڵ کۆمەڵێ لە ئاشتیخوازانی سلێمانی ئەگیرێ.» (١٤)

کەوابوو گۆران یەکەم جار لەسەر بیروباوەڕ نەگیرا بوو، دووەم جاریش کە گیرا لەمێژبوو پێوەندیی لەگەڵ (حشع)دا پەیدا کردبوو. سێیەم جاریش: (لە هێرشی میریدا بۆ سەر نیشتمانپەروەران بە بۆنەی دەستدرێژییە سێ قۆڵییەکەی سەر میسرەوە ئەگیرێتەوە.) (١٥)

وەک دەرکەوت هیچ کام لەو جارانەی گرتنی گۆران پێوەندیی بە ناسیۆنالیست بوونییەوە نەبووە، لەگەڵ ئەم سەرنجانەیشدا دەڵێم: گۆران شاعیرێکی گەورەی کوردە، نەتەوەیی بوو بێ یا نە بووبێ، کۆمۆنیست بوو بێ یا نەبووبێ، هیچ لە گەورەیی و شوێنی وەک شیعر کەم و زیاد ناکات.

دەکرێ بگوترێ گۆران شاعیرێکی نوێکەرەوەو پێشڕەو بووە، شاعیری وەسفی سروشت و جوانیی ئافرەت بووە، نەک شاعیری ناسیۆنالیست یان کۆمۆنیست، ئەو خەسڵەتانە بۆ کادرو گوتارنووس دەست دەدەن نەک شاعیرێکی جوانپەرستی، داهێنەری وەک گۆران.

* * *

لەم بەشەی نووسینەکەمدا سەرنج و تێبینییەکانم لەسەر چۆنێتیی وەرگێڕانی شیعرەکانی گۆران دەردەبڕم و پێشەکی ئەوە دەڵێم کە ڕێزێکی زۆرم هەیە بۆ ئەوانەی بە وەرگێڕانی شیعرەکانەوە ماندوو بوون، بەتایبەتی فەرهاد شاکەلی، کە تا ئێستا لە سوێددا لە بواری وەرگێڕاندا چ لە کوردییەوە بۆ سوێدی، چ بە پێچەوانەوە، کەس هێندەی ئەو جێدەستی دیار

نییە.

* بەستەی دڵدار (١٦)

لەبری:

لەژێر ئاسمانی شینا

وەرگێڕ نووسیوێتی: Under himlens bla واتا لەژێر شینایی ئاسمانا.

لەبری: لە پاڵ لوتکەی بەفرینا Under fjallens sno نووسراوە، واتا: لەژێر بەفری شاخدا. لەبری: وەک فریشتە و پەریزاد بێ Min angel, minalva نووسراوە، واتا: فریشتەکەم، پەرییەکەم.

(نە باریکی، نەگۆشتن) لەبری (گۆشتن) Fet نووسراوە کە بە مانای (قەڵەو) دێت. بێگومان قەڵەو وشەیەکی یان خەسڵەتێکی نێگەتیڤە، بەڵام بە پێچەوانەوە (گۆشتن) پۆزەتیڤە، قەڵەو ناوو ناتۆرەیە، گۆشتن ستایشە.

لەبری:

بەڵام بە نیگای شیرین
نەم دی کەس وەک تۆ بەتین

وەرگێڕ دەڵێ:

Med sin starka blick
brinner mig som beck

واتا:

بە نیگای بەهێزی
وەکو قیر دەمسووتێنێ

گۆران دەڵێ:

بۆ ئایینم ئەگەڕێ (١٧)
هەندێ کەس
با جاڕ بدرێ
تۆیت و بەس

وەرگێڕ نووسیوێتی:

Ni fragar vad jag tror
vad ar min religion?
alltid sa svarar jag er
du ar den enda jag ser

واتا:

لێم دەپرسن بڕوام بە چییە
لەسەر چ ئایینێکم؟
هەمیشە وا وەڵامتان دەدەمەوە
تەنیا تۆ دەبینم.

وەک بەو دوو نموونەیەی سەرەوە دەردەکەوێ. وەرگێڕ لەبەر سەروا لە مەبەستەکەی گۆران دوورکەوتۆتەوە.

لەبری:

عەشقێک لە دڵ چەسپیوە،

وەرگێڕ نووسیوێتی:

Har jag fastnat for dig

وەک دیارە لەو سێ وشەیە، دووانیانی (عەشق، دڵ) پشتگوێ خستووە.

* ئافرەت و جوانی (١٨)

لەبری:

شەونمی درەخت لە ڕووم پژاوە،

وەرگێڕ دەڵێ:

Kvalls fuktiga trad har vatnat min an-
sikte

واتا:

درەختی شێداری ئێوارە رووی ئاوداوم

لەبری: هەتاوی نەورۆز، مانگی جۆدرەو

وەرگێڕ دەڵێ:

Det nya aret mars sol
majs och junis mane

واتا:

هەتاوی مارتی ساڵی تازە، (مانگ)ی ئایارو حوزەیران.

پێم وایە وشەی (نەورۆز) دەبوو وەک خۆی بنووسرێتەوە و لە پەراوێزدا ڕوون بکرێتەوە، وەرگێڕ وەک (نەورۆز)ی بەو شێوەیە وەرگێڕاوە، بەو پێیە دەبوو (جۆدرەو)یشی هەروا لێبکردایە، واتا باسی جۆو دەرەوەکەیشی بکردایە، وەک چۆن لە نەورۆزەکەدا باسی ساڵی تازەی کردووە، ئەگەرچی نەورۆز با سەرەتای ساڵی نوێش بێ، بەڵام بە مانای ڕۆژی نوێ دێ. گۆران مەبەستی لە جۆدرەو، جۆزەردانە واتا (مایس، یان ئایار) وەک خۆی لە پەراوێزی شیعرەکەیدا نووسیوێتی (١٩) نەک مایس و حوزەیران وەک وەرگێڕ لێکیداوەتەوە.

* نیاز (٢٠)

ئیتر ڕابورد من پیر ببم یان دڵم بمرێ
یان بلووری شادمانیم هەرگیز گەرد بگرێ

لەبری: بلوور، وەرگێڕ Lampglassی نووسیوە، واتا: شووشەی چرا. ڕاستە بلوور بە مانای ئەو شووشەیەش دێ کە تایبەتە بەو چرایەی لە کوردستان لامپای پێدەگوترێ، بەڵام تەنیا ئەو مانایەی نییەو گۆران مەبەستی لە شووشەی سپی (کریستاڵ)ە، نەک شووشەی چرا.

هەر گۆران دەڵێ:

بەفر ئاسۆی بڵند بگرێتە چوارچێوەی بلوورینی
لە چەم هەڵسێ خوڕەو هاژەی شەپۆلی ئاوی خوێنینی(٢١)

هەردی دەڵێ:

ئەو گەردنە بێگەردە کە وەک تەختی بلوورە

کامەران موکری

ئەو لێوە کە وەک خونچە تەڕو ناسک و سوورە (٢٢)

وای بۆ دەچم لە هەموو نموونەکاندا بلوور بە مانای شووشەی سپی بەکارهێنراوە، بلوور بە مانای خامی زۆر سپیش بەکار دێ و جۆرە قوماشێکە. (٢٣)

* جوانی بێ ناو (٢٤)

لەبری: (جوانی بێ ناو) En namnlos skonhet نووسراوە، واتا: جوانییەکی بێ ناو .skonhet بە مانای (جوانی) دێت نەک (جوان)، هەر وەرگێڕ خۆشی لەبری: (ئافرەت و جوانی) Kvinna och skonhet ی نووسیوە.

ئاشکرایە گۆران مەبەستی لە جوانێکی بێ ناوە، نەک لە جوانییەکی بێ ناو.

(جوان)ەکەی گۆران ئاوەڵناوە Adjektiv نەک (ناو) Substantiv، وەک وەرگێڕ بۆی چووە، (جوان)ەکەی گۆران مانای شوخێک دەبەخشێ، ئەمەش بە دوا دێڕی هۆنراوەکەیەوە دیارە:

هیی ئەوەی نیگارێک لە یادم کێشراوە
شۆخێکی نایابە، بەڵام ئاخ بێ ناوە.

لەبری: (شاگوڵ) کە بە مانای گەشترین گوڵ، یان جوانترین گوڵ دێ، Kungliga blommor نووسراوە، واتا: گوڵی پاشایانە، لە هۆنراوەی (ئەی گەلاوێژ)یشدا (٢٥) لەبری شا ستارە Kungliga sjarna نووسراوە، واتا: ئەستێرەی پاشایانە، نەک گەشترین ئەستێرە وەک گۆران مەبەستێتی، ئەمەش وەرگێڕانی حەرفییە، بەمانا هەرە نێگەتیڤەکەی.

* بۆ بلبل (٢٦)

لەبری:

ئەی باڵداری ئێسک سووک
بلبی دەنووک بچووک

وەرگێڕ دەڵێ:

Du lilla naktergal
i din grona dal

واتا:

ئەی بلبلی بچکۆلە
لەنێو دۆڵە سەوزەکەتا

ئەوی سەرنجێکی دەقە سوێدییەکە بدات، هەست دەکا وەرگێڕ لەبەر کێش و سەروا دەستکاریی شیعرەکەی کردووە. ڕاستە بەشێک لەو جوانییەی شیعرەکانی گۆران بۆ کێش و سەرواکانیان دەگەڕێتەوە، بەڵام گرنگیدان بە کێش و سەروا وەک لە شیعرە ڕەسەنەکاندا باڵای جوانیی دەقەکانیان بڵندتر نیشان داوە، لە دەقە سوێدییەکاندا شیعرەکانیان شێواندووەو بێ پێزیان کردوون، وەرگێڕ وەک پێشتر ئاماژەم بۆ کرد لە شیعری بەستەی دڵداریشدا هەمان ڕێچکەی زیانبەخشی گرتۆتەبەر.

لەبری:

یان چۆن ئەو نەختە مێشکە
بۆ فەن بووە بە بێشکە

وەرگێڕ دەڵێ:

Din lilla hjarnas rum
bli konstens eget hem?

واتا:

چۆن ژووری مێشکە بچکۆلانەکەت
بۆت ماڵی هونەر؟

وەرگێڕ لە خۆڕا وشەی (ژوور)ی خوڵقاندووە، (بێشکە)شی کردووە بە ماڵ. بێشکەی هونەر، چەند دەربڕینێکی شاعیرانەیە، ماڵی هونەر چەند دەربڕینێکی ساکارە.

لەبری:

چۆن توخوا چۆن ئەی بلبل
ئەی باڵداری بەهرە زل
نە پەری، نە ئینسانی
نە قوتابی، فەننانی

وەرگێڕ دەڵێ:

Din sang du naktergal
ar ingen manniskastal
och inte ar du fe
och inte ens elev
pa en akademi

واتا:

ئەی بلبل گۆرانیی تۆ

قسەی ئینسان نییە
تۆ نە پەریت
نە قوتابی ئەکادیمیای

وەرگێڕ لەبری:
(کام درەخت شۆخ و شەنگە)
دەنووسێ: Alla lungna, ljusa trad واتا: هەموو درەختە هێمن و ڕووناکەکان.

* بۆ گەورەیەکی شیعر دۆست (٢٧)

لەبری:
پەری دڵی زامدار نەبێ بە تیری
خوای دڵداری

وەرگێڕ دەڵێ:

Om ingen karleks pil trangt in
i mitt hjartas djup

واتا:
ئەگەر تیری دڵداری لە قووڵایی دڵم نەچەقی بێ.

گۆران گوتوویەتی: (تیری خوای دڵداری) وەرگێڕ کردوویەتی بە (تیری دڵداری) گۆران گوتوویەتی (دڵێ) واتا باسی دڵی کەسێکی ناشوناس دەکا، وەرگێڕ کردوویەتی بە (دڵم.)

* لەبەندیخانەدا (٢٨)

لەبری:
بۆ وڵاتێک هاونیشتمان تیایا ئازاد بێ
ژیری دڵسۆز باوک بێت و گەلیش ئەولاد بێ

گۆران شاعیرانە لەبری: (دەوڵەت، میریی، دەسەڵاتداران) باوک ـی بەکارهێناوە، خاڵی بەهێزی دێڕە شیعرەکە ئەوەیە، گۆران ڕاستەوخۆ مەبەستەکەی نەگوتووە، شاعیرانە گوتوویەتی، کەچی وەرگێڕ ئەمەی ڕەچاو نەکردووەو وشەی Stat (دەوڵەت)ی بەکارهێناوە.

گۆران دەڵێ:
ئەندامێکی وەک منی بۆ شیعرو ئەدەب زاو

وەرگێڕ دەڵێ:

Nagon som jag forfattare, poet

واتا:
یەکێکی وەک منی نووسەرو شاعیر.

چەند شاعیرانەیە بڵێی: من بۆ شیعرو ئەدەب خوڵقاوم. چەند نا شاعیرانەیە بڵێی:
من نووسەر، شاعیرم. *

پەراوێزەکان

....

(١) مامۆستای کورد، ژمارە: ٦ل: ٣١، ٣٣، ٣٤.
(٢) ئەحمەد دڵزار- بیرەوەری ڕۆژانی ژیانم. ل: ١٥٤.
(٣) مامۆستای کورد. ژمارە: ٦ل: ٣٤.
(٤) گۆران- بەهەشت و یادگار، چاپخانەی مەعاریف- بەغدا ١٩٥٠.
(٥) گۆران- فرمێسک و هونەر، چاپخانەی مەعاریف.
(٦) الدكتور عزالدين مصطفى رسول- الواقعية في الادب الكردي، بيروت، دار المكتبة العصرية. ل: ١٥.
(٧) مامۆستای کورد، ژمارە: ٦ پەراوێزی ژمارە: ٥ جێی سەرنجە ئەمجەد شاکەلی زانیارییەکی زۆری سەبارەت دان ئەندەشۆن نووسیوە، بێ ئەوەی ئاماژەی بۆ هیچ سەرچاوەیەک کردبێ.
(٨) Svensk blandning, Littreaturs historia. Lars Johansson, Anders Melchior 1972 Swewden 172.
(٩) مامۆستای کورد، ژمارە: ٦ ل: ٣٣.
(١٠) بۆ ئەم زانیارییانە سوود لە: مع گوران الشاعر الكبير مع الرفيق هوشيار، دلزار، الثقافة الجديدة. عدد: ٧، ٢، ٨، ٨، ٢- ١٩٨٩ ل: ٢٤٩ وەرگیراوە، جگە لە تەلەفۆنێک لەگەڵ دڵزار خۆیدا.
(١١) ئەحمەد دڵزار، بیرەوەری ڕۆژانی ژیانم، ستۆکهۆڵم، بنکەی سارا ١٩٩١ ل: ١٢٦.
(١٢) هەمان سەرچاوە. ل: ١٣٠
(١٣) مع گوران الشاعر الكبير، دلزار، الثقافة الجديدة عدد: ٧، ٢، ٨، ٢- ١٩٨٩ص: ٢٥٠.
(١٤)و (١٥) دیوانی گۆران، محەمەدی مەلا کەریم، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد، بەغدا ١٩٨٠ ل: ٥٤٧
(١٦) GDRAN TARAR & KONST oversattning Lars Backstrom, Bakhtiar Amin, Farhad Shakely 1986 Azad Forlag s. 18, 19
(١٧) ئەگەرێن، ڕاستە، چونکە (هەندێ کەس) کۆیە، گۆران لەبەر سەروا، ڕێزمانی فەرامۆش کردووە.
(١٨) Tarar & Konst s. 22, 23
(١٩) گۆران، بەهەشت و یادگار، چاپخانەی مەعاریف ١٩٥٠ ل: ١ پەراوێزی ژمارە: ٣
(٢٠) Tarar & Konst s. 24, 25
(٢١) دیوانی گۆران ل: ١٦٥.
(٢٢) ڕازی تەنیایی، ل: ٥١.
(٢٣) بۆ وشەی بلوور، سەرنجی هەنبانە بۆرینەی مام هەژارو فەرهەنگی خاڵ و قامووسی زبانی کوردی زەبیحیم داوە.
(٢٤) Tarar & Konst s. 28
(٢٥) Tarar & Konst s. 56
(٢٦) Tarar & Konst s. 34,35
(٢٧) Tarar & Konst s. 40
(٢٨) Tarar & Konst s. 68

*** بەربانگ ژمارە (٧٧) ساڵی ١٩٩١ ستۆکهۆڵم.**